

การพยาบาลผู้ป่วย ที่ได้รับหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรม

หนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความหมายของหัตถการทางการแพทย์ การเตรียมอุปกรณ์ เตรียมผู้ป่วย วิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะการพยาบาลที่สำคัญทั้งก่อน ขณะ และหลังปฏิบัติหัตถการทางอายุรกรรม รวมไปถึงการเฝ้าระวัง และป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วย ซึ่งการปฏิบัติหัตถการทางการแพทย์นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรค ติดตามการดำเนินของโรค หรือเพื่อการรักษาผู้ป่วยโดยผู้ปฏิบัติหัตถการจะต้องมีความเชี่ยวชาญ ทักษะ และประสบการณ์เป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้ที่ต้องการช่วยเหลือแพทย์ในการปฏิบัติหัตถการทางอายุรกรรมจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรมและให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลการตรวจที่มีความแม่นยำ ผู้ป่วยปลอดภัย และเกิดอันตรายน้อยที่สุด

จัดพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-3269-70
โทรสาร 0-2218-3547
e-mail: cupress@chula.ac.th
www.cupress.chula.ac.th
สรรคุณคำวิชาการ สู่สังคม
Knowledge to All

กระบวนการผลิตหนังสือเล่มนี้ช่วยลดโลกร้อน
ด้วยการลดเฉลี่ยปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 100%
0.57 kg CO₂e/เล่ม

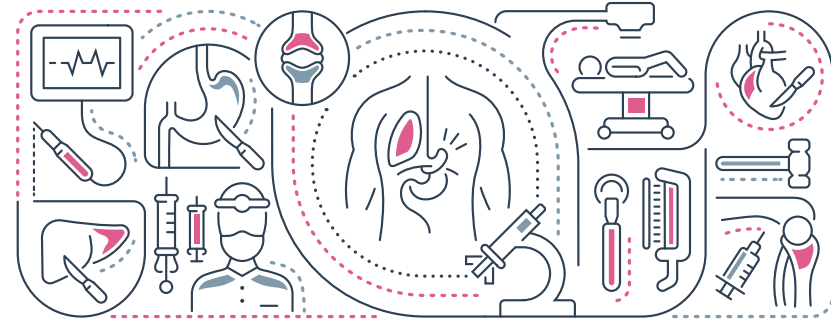
cupress.chula.ac.th

การพยาบาลผู้ป่วยฯ
ISBN 978-974-03-3906-9

9 789740 339069
C112
4150100 100.00 บาท

การพยาบาลผู้ป่วย ที่ได้รับหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรม

วณิชญกัญญา พันธุ

การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับหัตถการ
ทางการแพทย์ทางอายุรกรรม

การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับหัตถการ ทางการแพทย์ทางอายุรกรรม

ขวัญฤทัย พันธุ์

 สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2562

100.-

ขวัญฤทัย พันธุ์

การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรม / ขวัญฤทัย พันธุ์

1. การดูแลหลังศัลยกรรม. 2. การพยาบาลศัลยศาสตร์. 3. การพยาบาลทางห้องผ่าตัด.

617.919

ISBN 978-974-03-3906-9

สพจ. 2410

assคุณคำวิชาการ *สู่สังคม*

Knowledge to All

www.cupress.chula.ac.th

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2562

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.นเรศวร จ. พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

หัวหมาก โทร. 0-2374-1378 โทรสาร 0-2374-1377

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จ.นครราชสีมา โทร. 0-4492-2662-3 โทรสาร 0-4492-2664

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

ร้านค้าติดต่อ แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

กองบรรณาธิการ : นิตยา ฤกษ์ถนอม

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ปก : รวีภา เพ็ญเขตกิจ รูปเล่ม : กัทรพงศ์ แก้วใส

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [6209-019] โทร. 0-2218-3562-3 โทรสาร 0-2218-3547

คำนำ

ตำรา คู่มือการพยาบาลนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ การปฏิบัติการพยาบาลทั้งก่อน ขณะ และหลังทำหัตถการทางการแพทย์ เพื่อให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเนื้อหา มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความรู้ทางด้านสุขภาพและเทคโนโลยี พร้อมทั้งรูปภาพประกอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น นำไปสู่การปฏิบัติพยาบาลที่ได้มาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้บริการต่อไป

ขวัญฤทัย พันธุ์
กันยายน 2562

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 หัตถการทางการแพทย์	1
บทที่ 2 การเจาะช่องเยื่อหุ้มปอด	7
บทที่ 3 การเจาะหลัง	13
บทที่ 4 การเจาะท้อง	19
บทที่ 5 การตัดชิ้นเนื้อไต	27
บทที่ 6 การตัดชิ้นเนื้อตับ	33
บทที่ 7 การเจาะไขกระดูก	37
บทที่ 8 การเจาะถุงเยื่อหุ้มหัวใจ	43
บทที่ 9 การใส่สายวัดความดันในหลอดเลือดดำส่วนกลาง	47
ดัชนี	60

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ท่านั่งในการเจาะปอด	9
2 การเจาะช่องเยื่อหุ้มปอด	10
3 การเจาะหลัง	15
4 ตำแหน่งในการเจาะท้อง	19
5 การเจาะท้อง	23
6 การเจาะตับ	34
7 การเจาะสะโพกด้านหลังในท่านอนคว่ำ	39
8 การเจาะถุงเยื่อหุ้มหัวใจ	43
9 การใส่สายวัดความดันในหลอดเลือดดำส่วนกลาง	49

บทที่ 1

หัตถการทางการแพทย์

ความนำ

ปัจจุบันมีวิทยาการในการรักษาโรคที่มากขึ้น ประชาชนมีอายุที่ยืนยาวขึ้น พบการเกิดโรคต่างๆ มากมาย เพื่อให้การวินิจฉัยความปกติและความผิดปกติของโรค รวมถึงวิธีการต่างๆ ในการดูแลรักษาผู้ป่วย จึงต้องมีการทำหัตถการทางการแพทย์ขึ้น ตำราการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลและผู้สนใจได้มีแหล่งประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและใช้เป็นแนวทางในการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการทำหัตถการทางการแพทย์ เช่น การเจาะสารน้ำจากช่องท้อง การเจาะตับ การเจาะไขกระดูก การตัดชิ้นเนื้อไต การใส่สายเพื่อวัดความดันในหลอดเลือดแดง เป็นต้น ซึ่งการทำหัตถการเหล่านี้ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจการพยาบาลผู้ป่วยเพราะอาจเกิดอันตรายแก่ผู้ป่วยจนอาจเสียชีวิตได้ ดังนั้นการพยาบาลผู้ป่วยก่อน ขณะ และหลังทำหัตถการทางการแพทย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำเอาความรู้นี้มาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยตามบริบทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมาย

หัตถการ ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แปลว่า การทำด้วยมือ (procedure) เป็นการใช้อุปกรณ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกายผู้ป่วย เพื่อส่งตรวจวินิจฉัยโรค ติดตามการดำเนินของโรค หรือเพื่อการรักษาผู้ป่วย เป็นการดำเนินการโดยผู้ผ่านการเรียน การสอน การฝึกอบรมทักษะในการทำหัตถการ จึงจะสามารถตรวจ วินิจฉัยและรักษาด้วยการใช้หัตถการได้

การพยาบาลผู้ป่วยก่อน ขณะ และหลังการตรวจเพื่อวินิจฉัยโรค

การตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรคนั้นเป็นวิธีการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วย ซึ่งการซักประวัติหรือตรวจร่างกายยังไม่สามารถค้นหาสาเหตุของโรคได้ จึงต้องทำการตรวจวินิจฉัยด้วยการใส่เครื่องมือทางการแพทย์เข้าไปในร่างกายของผู้ป่วย เพื่อนำชิ้นเนื้อหรือสิ่งคัดหลั่งในร่างกายของผู้ป่วยออกมาส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ในบทบาทของพยาบาลนั้นจะต้องสามารถอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการตรวจ การจัดทำผู้ป่วยเพื่อเตรียมตรวจ การเตรียมอุปกรณ์ช่วยเหลือแพทย์ รวมทั้งสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวกับผู้ป่วย ผู้ดูแล ทั้งในระยะก่อนตรวจ ขณะตรวจ และหลังการตรวจวินิจฉัยโรค เพื่อให้ผู้ป่วยรับทราบและสามารถตัดสินใจยินยอมหรือไม่ยินยอมในการตรวจวินิจฉัยโรค และได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วยและญาติ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการตรวจวินิจฉัยโรคซึ่งอาจนำไปสู่การเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ภายในสถานพยาบาลควรมีรถกู้ชีพฉุกเฉินพร้อมใช้งานเพื่อใช้ในกรณีที่ผู้ป่วยเกิดภาวะคุกคามชีวิต เช่น เกิดภาวะหยุดหายใจ หัวใจหยุดเต้น จึงจะสามารถช่วยเหลือชีวิตผู้ป่วยได้ทันที

1. การพยาบาลผู้ป่วยก่อนการตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรค

ก่อนการตรวจวินิจฉัยโรคต้องทำการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เตรียมอุปกรณ์ในการตรวจ และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ดังนี้

1.1 การเตรียมผู้ป่วยในการตรวจวินิจฉัยโรค ได้แก่

1.1.1 อธิบายให้ผู้ป่วยทราบถึงวัตถุประสงค์ในการตรวจ ขั้นตอนการตรวจ การจัดทำนอนเตรียมตรวจ การฉีดยา ระยะเวลาในการตรวจ การดูแลตนเองทั้งก่อนตรวจ ขณะตรวจ และหลังตรวจวินิจฉัยโรคแล้ว

1.1.2 ให้ผู้ป่วยเซ็นใบยินยอมในการเข้ารับการตรวจวินิจฉัยโรค

1.1.3 ให้ผู้ป่วยถ่ายปัสสาวะก่อนทำการตรวจวินิจฉัยโรค

1.1.4 วัดและบันทึกสัญญาณชีพ

1.1.5 ตรวจสอบประวัติการใช้ยาต้านการแข็งตัวของเลือด และการแพ้ยา แพ้อาหารต่างๆ

1.1.6 ตรวจสอบสภาพผิวหนังบริเวณที่จะทำการตรวจวินิจฉัยโรค

1.1.7 จัดทำผู้ป่วยเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยก่อนตรวจ

1.2 การเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่

1.2.1 ถุงมือปราศจากเชื้อ

1.2.2 ยาชาเฉพาะที่ 1% xylocaine (ไซโลเคน) เป็นต้น

1.2.3 น้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณผิวหนัง เช่น povidine solution (โพวิโดไอโอดีน), 70% alcohol (แอลกอฮอล์), 2% chlorhexidine (คลอเฮกซิดีน)

1.2.4 พลาสเตอร์ปิดแผล

1.2.5 ปากคีบยาวปราศจากเชื้อสำหรับหยิบของในชุดตรวจวินิจฉัยปราศจากเชื้อ

1.2.6 ชามรูปไต

1.2.7 แก้วน้ำ

1.2.8 ชุดตรวจวินิจฉัยปราศจากเชื้อโดยการทำเหตุการณ์แต่ละชนิด โดยต้องทำการตรวจสอบวันหมดอายุ แผ่นปิด autoclave สามารถใช้งานได้หรือไม่

1.3 จัดสภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.3.1 เปิดไฟให้แสงสว่างเพียงพอ

1.3.2 กันม่านป้องกันการเปิดเผยผู้ป่วย

1.3.3 นำอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ใส่โต๊ะข้างเตียงและนำไปไว้ข้างเตียงของผู้ป่วยเตรียมตรวจ

1.3.4 อำนวยความสะดวกในการหยิบจับอุปกรณ์ให้แพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรค เช่น ตำแหน่งที่ใช้ในการแทงเข็มเพื่อระบายน้ำหนอง เลือด ลมออกจากช่องเยื่อหุ้มปอดนั้น แพทย์จะทราบตำแหน่งในการเจาะปอดจากการถ่ายภาพรังสีทรวงอก หากยังไม่มั่นใจหรือยังมองเห็นตำแหน่งไม่ชัดเจน แพทย์อาจ

4 การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับหัตถการทางการแพทย์ทางอายุรกรรม

ทำการตรวจอัลตราซาวด์ หรือ Computerized Tomography: CT scan หรือ เอกซเรย์คอมพิวเตอร์เพิ่มเติม เพื่อเป็นการค้นหาตำแหน่งในการเจาะที่แม่นยำมากยิ่งขึ้น ลดโอกาสเกิดความผิดพลาด

2. การช่วยเหลือแพทย์ขณะทำการตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรค

โดยทั่วไปแล้วพยาบาลมีบทบาทดังนี้

2.1 จัดเตรียมอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบจับ ทำการเปิดชุดตรวจอย่างปราศจากเชื้อ และเตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อ เตรียมเข็มสำหรับเจาะหรือดูดสิ่งคัดหลั่ง และอุปกรณ์อื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ผ้าก๊อซ สำลี ที่เก็บสิ่งส่งตรวจที่นอกเหนือจากในชุดตรวจ เป็นต้น

2.2 เตรียมสำลีชุบ 70% alcohol สำหรับเช็ดจุดขูดยาชา โดยจับขูดยาชาเอียงทำมุม 45 องศา หันด้านฉลากยาให้แพทย์มองเห็นชัดเจน เพื่อที่แพทย์จะดูดยาชาออกจากขวด

2.3 ใช้พลาสติกช่วยยึดผ้าสีเหลี่ยมเจาะกลางให้อยู่กับที่เพื่อความสะดวกในการทำหัตถการ

2.4 ช่วยแพทย์ในการจัดทำผู้ป่วย จับยึดผู้ป่วยให้นิ่งอยู่กับที่ เช่น การจัดท่างอเข่าชิดอกในการเจาะหลัง เพื่อให้แพทย์แทงเข็มเข้าไปในท่าที่เหมาะสม และอ่านค่าระดับความดันของน้ำไขสันหลังได้ถูกต้อง

3. การพยาบาลผู้ป่วยหลังการตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรค

การพยาบาลผู้ป่วยหลังการตรวจเพื่อการวินิจฉัยโรคที่พยาบาลจะต้องปฏิบัติหลังการตรวจวินิจฉัยโรค ได้แก่

3.1 การวัดและบันทึกสัญญาณชีพ ความเจ็บปวดเพื่อประเมินสภาพของผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ป้องกันการเกิดภัยอันตราย หรือภาวะแทรกซ้อนจากการทำหัตถการ เช่น การมีเลือดออกมากผิดปกติ เป็นต้น โดยการวัดและบันทึกสัญญาณชีพทุก 15 นาที 4 ครั้ง ทุก 30 นาที 2 ครั้ง และทุก 1 ชั่วโมง จนกว่าสัญญาณชีพคงที่ และอยู่ในเกณฑ์ที่ปกติ หากปวดบริเวณที่ได้รับการตรวจพิเศษจะต้องดูแลให้ได้รับยาแก้ปวดตามการรักษาของแพทย์หรือรายงานแพทย์ในกรณีที่ไม่มีความจำเป็นการรักษาให้ยาแก้ปวดกับผู้ป่วย